

„Slovanski Pedagog“ izhajal bode v zvezkih na štirih pólah v osmerici za dva meseca.

Naročnina v administraciji brez pošte veljá na leto 3 gold., — polleta 1.50 kr., — s pošiljanjem po pošti 3 gold. 60 kr., polleta 1.80 kr., — Naročnina naj se pošilja opravištvu na Smihovem p. št. 339.

V Pragi, decembra mes. 1871^a.

Metelko

slovenskem slovstvu.

22. Znamenito v slovenskem slovstvu je l. 1836, ker tedaj pride na svetlo „Glagolita Clozianus“, to je knjiga, po kateri je rojak naš J. Kopitar pokazal, da tudi on je „velikan učenosti“ in po kateri je povzdignil tudi Slovence med učeni svet.

Dobrovský Josef, „otec slavistiki“, kakor mu pravijo Čehi (r. l. 1753 v Dermetu na Ogerskem, u. l. 1829 v Bernu), je spisal „Institutiones linguae slavicae dialecti veteris“ ter s pomočjo Kopitarjevo na Dunaju dal na svetlobo l. 1822, kadar je malo prej v Celovcu verli Jarnik nabral bil svojo »Kleine Sammlung solcher alt-slavischen Wörter, welche im heutigen windischen Dialect noch fortleben, ein Beitrag zur Kenntniss der alten hochslovenischen Bücher-sprache. Klagenfurt 1822. 8°. 79 S.« — Dobrovskega „Institutiones“ pa Kopitarjev „Glagolita“ sta vzbudila staro jezikoslovstvo slovansko in sta podlaga novemu učenemu preiskovanju o Cirilici in Glagolici v sedanjem veku.

Metelko, kateri je po Dobrovskega „Lehrgebäude der böhmischen Sprache“ sestavil svoj izvrstni „Lehrgebäude der slowenischen Sprache“, je tudi njegove „Institutiones ling. slav. dialecti veteris“ pridno prebiral, in zdaj mu pošlje Kopitar svojega „Glagolita Clozianus“. Kako se ga je oveselil Metelko!

Sprejmite, preblagorodni gospod! mu je pisal na to (po nemški), mojo naj spodobnišo in priserčnišo zahvalo za jako zanimivega „Cloziana“, kateri v glagolici in slovanščini sploh razširjuje nepričakovano svetlobo. Prebiraje ga sem zapazil nekatere reči, ktere se mi zdijo čudne in ktere naj Vam sedaj naznanim; p. XXVIII. prihode (v Cirilici), na medorezu 4. specimen prê —; str. 55 je dvojno štev. srednj. spola v imenovavnem in toživnem na a, Dobrovsk. pg. 512 pa na ê in i, enako žensk. dvojn. To poslednje, mislim jaz, je pravilniše in našem jeziku sploh bolj primerno; Dolenec namreč govori dvé vědrъ, polénъ, brunъ i. t. d. (bruno ali brunu je po Dolenskem povsod srednj. sp.), in še Goreneec pravi dvé létъ,

ne dva léta. Naš *z* je nastal le iz *é* ali *i*, ne pa iz *a*. V enaki razmeri je pri pridevnikih str. 57 tiskano *é* in *a*, kjer se mi iz ravno tistega vzroka pravilno zdí le *é*. Dalje je ondi tudi v toživnem in zvavnem nišča in vendar v imenovavnem nišči. Zaimena imajo dvojn. šte. srednj. sp. v imenov. in toživn. ženskemu enako, in str. 59 pa je brati *ja*. Se-li *ja* v dvojn. toživn. srednj. res kje najde v kakem spisku? Enojn. toživn. mene (*mę*), tebe (*tę*), sebe (*se*), menim da je prvotna oblika rodivnika, kateri je v novejši, morebiti naj novejši dobi, kakor sicer pri moških imenih živih bitij, prišel v navado za pravi toživnik *mę*, *tę*, *se* (v našem sedanjem govoru *me*, *te*, *se*). Str. 68 vapno, naše apno dozdvéva se mi prvotniše; od tod je Kucharski razlagal „Apenine“. Str. 71 gąsenišča, mar ne — ica? — išča je po Dobr. 305 Russorum forma augmentativa. — Drúkoli, na Dolenskem je zanj navadno *rakab*. — „Carniolis est drúvén, sed non satis probat, cum tam ex *ę* quam ex *é* faciant suum *é* fermé“. Po Dolenskem in celó v nekterih krajih po Gorenskem je ta razloček v izreki očiten, in sicer iz *ę* je *é* (*e*) s predglasnim in iz *é* pa je *é* (*i*) z zaglasnim *i* slišati na tanko, toraj je pravo le drúvénü. Te opazke sem si prederznil narediti Vam le za to, da pokažem, da sem „Cloziana“ bral. — Malo jih je, ali že té kažejo modrega jezikoslovca.

Znamenito v našem slovstvu je l. 1836 tudi, ker je takrat posebej pervikrat na svetlobo dal Prešern svoj krasni „Kerst per Savici“. — Krajnska Čbelica se je bila priljubila Slovencem tako, da so pervih bukvic drugi natis oskerbeli l. 1834, ali petega roja sama ni mogla več pripraviti na dan. Tem bolj je vstregel Prešern tedaj vsem, in morebiti je ravno nemila Čopova osoda mu navdihnila ta premili spev o Čertomiru in Bogomili, sej ga je prav njemu posvetil, in sej v dotičnem sonetu sam tudi spoznava,

De srečin je le tá, kdor z Bogomilo
Up sreče unstran groba v persih hrani.

Zložen je „Kerst per Savici“ poleg povesti Valvazorjeve, značaja epičnega pa tudi liričnega, v duhu slovenskem in slovanskem, priprosto ter učeno, da se skoraj imenovati sme cvet narodne ter umetne poezije slovenske, dotlej naj večje delo neđuhovskega pesništva. — Sicer se je tudi od l. 1830 lepo množilo pobožno, naravno-podučno slovstvo, ter pridno gojilo cerkveno pesništvo. Popeval je vzlasti častitljivi Luka Dolinar (r. l. 1794 v Loki, u. 1863 v Šmartinu Tuhinjskem); pošle so bile tudi že v Metelčici l. 1827 natisnjene Svete pesmi Potočnikove, in želeli so drugega natisa. Metelko je imel pravico do založništva, in naprošen jo dá L. Kremžarju proti temu, da se natisnejo v ravno tistem enojnem pravopisji (einfachen Orthographie), v katerem so bile pervikrat. Ali kakor je verli Bl. Potočnik pridružil se bil pesnikom v Čbelici, tako

so l. 1837 njegove „Svete pesmi“ drugega pomnoženega natisa na svetlobo prišle le v Bohoričici, ne več v Metelčici.

Hvalno je nekdam Valvazor (r. l. 1641 v Ljubljani, u. 1693 v Kerškem) preslavljal svojo domovino (cf. Ehre des Herzogthums Krain. Laibach. 1689); tako so sedaj Slovenci preslavljevati jeli svoj narod in razum besed nabirati tudi pesmi narodne. Da ne omenjam nekterih „Koroških ino Štajarskih“, ki jih je bil na svetlo dal Matija Ahacel (r. leta 1779, u. 1845) v Celovcu l. 1833, II. 1838, in drugih, povem naj le, da na Štajarskem je bil med prvimi Stanko Vraz (roj. l. 1810, um. 1851), na Kranjskem pa za Vodnikom, po katerem so nekatere narodne tiskane bile tudi v Čbelici, vzlasti Poljak Emil Korytko (r. l. 1813 v Levovu, u. l. 1839 v Ljubljani). Mikavno je brati, kako je l. 1838 v ta namen budil Slovence po Kranjskem, naj po zgledu družih Slovanov, na pr. Rusov, Čehov, Poljakov in Serbov, nabirajo i oni narodne pesmi, prislvice, pravljice ter naj popisujejo šege in navade, sploh domače življenje svojega naroda (gl. Illyr. Bl. Nr. 25. Den Freunden des Slaventhums in Krain; ein Slave aus Norden), in kako že v št. 29., kjer napoveduje l. zvezek „Slovenskih pesmi kranjskiga naroda“, za poslano dragoceno stvarino med drugimi hvalo daje tudi profesorju Metelku. Vidi se iz tega, da je Metelko koj pripravljen bil pospeševati napovedano delo slovensko. Do l. 1844 je prišlo pet zvezkov omenjenih pesmi na svetlobo, toda Korytko ni doživel še prvega ne, ki je bil tiskan l. 1839 v Ljubljani; v Zagrebu pa je ravno to leto na svet izdal Stanko Vraz „Narodne Pesmi ilirske, koje se pevaju po Štajerskoj, Kranjskoj, Koroškoj i zapadnoj Ugárske“.

Pravila

slovenskega učiteljskega društva s sedežem v Ljubljani.

(Konoc.)

§. 9.

Vsak družbenik ima pravico do društvenih časopisov, knjig, muzikalij in sploh do društvene knjižnice, da sme po odmerjenem bralnem redu brati in si reči iz knjižnice izposojevati.

Gospodarenje.

§. 10.

Društveno gospodarenje oskerbuje odbor, v katerem je 15 odbornikov. Ti so: pervosednik, njegov namestnik, zapisnikar, njegov namestnik, knjižničar, blagajnik in še devet drugih odbornikov. Vse te izvoli občni zbor.